

Камуніст

Міхась Скобла

Ня ведаю, як былі разьмеркаваныя 20 мільёнаў камуністаў па ўсім савецкім абшары, але на нашае заходнебеларускае мястэчка іх перапала амаль тры дзясяткі.

Камуністамі, альбо „парцейнымі“, былі кіраўнікі ўсіх рангаў, пачынаючы ад школы і канчаючы калгаснай фэрмай. Нягледзячы на гэткую немалаважную акалічнасьць, бацькі частку асьцерагалі сваіх самастойных ужо дзяцей ад уступленьня ў партыю. Адна цётка замест матчынага блаславеньня параіла сыну апамятацца і ня лезьці ў сабачую скуру.

Калгасная сыстэма трымалася на прыгоне і крадзяжы, прычым апошні не лічыўся злачынствам. Сымбалічна, што сынонімам да слова „красьці“ стаўся нэалэгізм „скамунізьдзіць“.

Надзвычайнай папулярнасьцю ў народзе ад часоў грамадзянскае вайны карысталася пагардлівае „камуняка“.

Слова *камуніст*, ужытае ў назьве мастацкага твора, як бы сыгналіла наверх, што мастак — свой, служыць верай і праўдай і заслугоўвае афіцыйнага прызнаньня. І прызнавалі, як мастака Савіцкага, чья карціна „*Плюць камуністы*“ мусіла сьцьвердзіць у вачох грамадзкасьці нязломнасьць і стойкасьць членаў КПСС.

Перад словам *камуніст* бездапаможна ніякавелі нават народныя паэты. Яно нівэльвала паэзію, ператварала твор у рыфмаваны лэзунг. Талент здаваўся ў палон ідэалёгіі. Школьнікі завучвалі на памяць верш Куляшова, разпораз спатыкаючыся на розных хібах: русізмах, няправільных канчатках альбо не ўласцівых для беларускай мовы націсках:

*Камуністы — гэта слова, як са сталі...
Маркс і Энгельс нам імя такое далі...*

Камуністы зьбілі з тропу ня толькі паэтаў...

Камуфляж

Анатоль Вярцінскі

Гэтае слова зь незвычайнай лёгкасьцю прыжылося на нашай беларускай глебе.

Чалавека з дубінкай і ў *камуфляжы* можна сёньня сустрэць на кожным рагу гарадзкой вуліцы, ды цяжка з прычыны *камуфляжу* зразумець, каго ці што ён беражэ і які парадак ахоўвае. І паколькі яго *камуфляжная* ўніформа вызначаецца ў залежнасьці ад канфігурацыі і афарбоўкі плямаў па-рознаму: „дзень — ноч“, „лета — восень“, „мыш — салом“, то застаецца гадаць, што гэта азначае — ці то канец сьвета, ці то пачатак новага жыцьця, ці то яркі, як летні дзень, росквіт дэмакратыі, прытым такой, якой, як мы ня раз чулі, няма ў ніводнай самай дэмакратычнай краіне, ці то яе імглісты вечар, яе прыцемак, ці то неабходнасьць варушыцца, бегаць з мэтай выжываньня, нахштальт мышы-палёўкі, ці то знак сядзець ціха пад мятлой, як мыш хатняя.

Здачу нацыянальнай дзяржаўнасьці можна *камуфляваць* гучнымі словамі

аб непарыўнай еднасці і супольнасці лёсу народаў; агрэсыўны імперскі панславізм — псэўдааргументамі наконт адмысловай славянскай роднасці; а рост узроўню інфляцыі і цэнаў — разважаньнямі пра рост вытворчасці ды павышэнне заробкаў і пэнсіяў.

„Камуфляваць“ гучыць па-беларуску — чуеце! — амаль як „мухляваць“.

Кандыдат

Андрэй Лапцёнак

Кандыдат — той, хто намечаны для выбарання, прызначэння або прыёму куды-небудзь. Іншае значэнне слова „кандыдат“ — навуковая ступень. У другой палове XIX стагоддзя такую ступень атрымлівалі выпускнікі ўніверсітэтаў. *Кандыдатам права* быў Кастусь Каліноўскі.

У савецкія часы спалучэнне „кандыдат навук“ азначала навуковую ступень, якая прысуджалася на падставе абароны дысэртацыі, так называлі і чалавека, які ўжо атрымаў гэтую ступень.

Слова „кандыдат“ паходзіць ад лацінскага „*candidatus*“ — „апануты ў белае“, і ўжо адным тым блізкае беларусам.

Раней у газэтах пісалі пра *кандыдатаў у члены КПСС*. Цяпер — пра *кандыдатаў у дэпутаты*. Затое ў гарадах нямногія ведаюць, што „кандыдат“ — гэта і сталовы гатунак бульбы, выведзены ў Беларусі, позьнесьпелы і ўраджайны.

Канстытуцыя

Антаніна Хатэнка

Ох і любім жа мы выхваляцца сваёй рахманасцю ды пакорлівасцю. Ужо ж такія мы паслухмяныя, гэтакія спакойныя, ажно сумнеў бярэ, ці бывае ўвогуле ў сьвеце гэтулькі трывання і цярплівасьці ў адным месцы?

А скажу ж я вам — бывае. Пэўне, такая нашая *канстытуцыя*, будова, гэткае ўстанаўленьне, склад нашай псыхікі. І якую ты нам *Канстытуцыю* звонку ні падкінь, як ні ўсталой нашу дзяржаўную будову, як ні зьменьвай склад, усё роўна мы будзем цярпліва чакаць, калі і хто дазволіць жыць лепей.

Як станеш чытаць якія гістарычныя нарысы, дык толькі здзівішся — чаму продкі здабывалі і мелі, а мы толькі страчваем тыя набыткі, разбураем тую будову? Якога ж мы складу, якое будовы? Няўжо маем *канстытуцыю* разбуральнікаў? Як добра ўгледзецца, дык якраз тое і відно. Складна, ладна жылося ў часы Вялікага Княства Літоўскага. Дбайны Леў Сапега склаў Статут і быццам умацаваў гэтай *Канстытуцыяй* наш нацыянальны хрыбет.

Вядома, там рай — дзе нас няма. І *Канстытуцыя* самая мудрая, пакуль ня стане тваёй *канстытуцыяй* і тваім ўстанаўленьнем, — нічагуткі ня будзе адбывацца, акром трывушчага чакання.

Адно беларускае дзіцятка дакладней акрэсьліла нашае *канстытуцыйнае* бытаваньне і пачуваньне, спытаўшыся:

— Мама, а *кастытуцыя*, — гэта калі шмат касьцей?